

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG VESTBY, SÅNER, GARDER OG HVITSTEN SOKN

30. mai 2021

VESTBY – DER ELEMENTENE FORMER LOKALSAMFUNNET

I antikken formet Aristoteles teorien om de fire elementene: Alle ting er oppbygd av ild, jord, luft og vann. Teorien sier noe om hvilke grunnleggende vilkår som må til for at mennesket skal ha et livsgrunnlag, uansett tidsalder eller sted på jorden. Vi gjenkjenner også elementene i Bibelens skapelsesberetninger der Guds ånd eller luft svevet over vannene, Gud skilte havet fra det tørre land, hengte solen på himmelhvelvingen og blåste livsånde inn i mennesket.

Vestbys historie viser på en særlig måte hvordan de fire klassiske elementene har formet livsvilkårene for befolkningen. Etter at isen trakk seg tilbake slo de første innbyggerne seg ned på **jorda** som for 8000-6000 år siden sakte kom til syne. De eldste funnene av bosetning i Vestby kan settes i forbindelse med den kjente og rike Nøstvet-kulturen i Ås¹. De eldste faste boplassene var trolig på Roverstad og Labu. Urgården i bygda fikk navnet By. Jordens rike ressurser har vært helt sentralt som livsgrunnlag for befolkningen i Vestby helt frem til vår tid. I dag er 90% av arealet i kommunen definert som LNF-områder.

Parallelt med jordbrukssamfunnet utviklet det seg også bosetning langs kysten som baserte livet på de mulighetene som **vannet** gav for næring og transport. Hvalskjelettet i Valstadtjernet tyder på at menneskene i Vestby drev med hvalfangst allerede for 8000 år siden. Nærheten til vannet bidro til at dette lokalsamfunnet fikk nær kontakt med verden utenfor. Den første sjøfarende vestbymannen vi kjenner navnet på er Sigurd Sigurdson, som ledet et skip i Sigurd Jorsalfars flåte.

Son ble bokstavelig talt satt på verdenskartet allerede på 1100-tallet. Son ble tegnet inn som ett av tre sentrale handelssteder i Sør-Øst-Norge allerede i 1154 av den arabiske kartografen Idrisi. På 1500-tallet bidro hollendertrafikken og den store byggevirksomheten i Europa til at Son befestet sin rolle som sentralt handelssted.

Ildens gjenskinn har gjennom mange århundre formet livsvilkårene til befolkningen i Vestby. De 13.200 husene som ble flammenes rov i London i 1666 var en tragedie for de som ble berørt, men skapte samtidig nye muligheter for handel og velstand for befolkningen i Vestby. Da oppstod det et enormt behov for tømmer. I 1709 ble ca. 1/20-del av Norges samlede eksporttonnasje skipet ut fra Son. Ifølge Eidsberg-presten Wilse kalte hollenderne hele Oslofjorden for «Soen Water».

¹ Kock Johansen, Øystein (1997): «Vestby bygdebok – fra istid til vikingetid», side 73. Totalt er det gjort 40 funn i Vestby fra Nøstvet-tida, hovedsakelig økser og hakker

Virksomheten i Son fikk ringvirkninger i hele området, ikke minst i Hølen der storkjøpmennene og rederne bodde og administrerte virksomheten i Son. Dette førte til at Hølen fikk privilegiet som ladested, det eneste i Norge som lå i innlandet. Virksomheten førte også til etableringen av en rekke nye institusjoner som skole, post, bibliotek, apotek og detaljhandlerier. I 1848 fikk Hølen status som bykommune - Norges minste med 300 innbyggere.

I det som kalles den andre gullalder for skipsfarten i perioden 1850-1900 forflyttet tyngdepunktet seg til Hvitsten, ikke minst gjennom etableringen av Fredrik Christian Olsens rederi i 1848. Industrialiseringen bød på nye muligheter for skipsfarten i den globale verden. Med etableringen av Smaalensbanen i 1879 vokste også i Vestby frem et eget bygdeseenter. I dag er den sentrale plassering langs den gamle kongevei befestet gjennom en lang rekke arbeidsplasser innen handel, logistikk, lager og transport, og som omdreiningssted for kommunens ambisiøse planer for urban sentrumsutvikling ved den gamle stasjonen.

Også i dette lokalsamfunnet har **ildens destruktive** kraft herjet som ved lynnedslagene i Vestby kirke i 1689 og 1752 og særlig den dramatiske og påsatte kirkebrannen i Såner i 1995. I dagens Vestby skaper sola og ildens energi nye muligheter i møte med fremtidens krav om bærekraft og konkurransekraft. Dette er synliggjort i solcellene på industribyggene og kaffebrenningen på det nyetablerte kaffebrenneriet til Johs. Johannesen som jeg besøkte under visitasen der, selve bygget også gjennom sitt bruk av massivt tre omgjør energi til bærekraftig byggeskikk.

De siste hundre årene har den friske sjø**luften** gjort den vakre kyststripen til et attraktivt feriested for mennesker fra hovedstadens forurensede luft, både gjennom alle fritidsboligene, badestedene, Son Spa og Ramme fjordhotell. Denne helsebringende effekten inspirerte Edvard Munch mens han oppholdt seg på Nedre Ramme: «Der i Hvidsten kan jeg leve i fred for Kristianiafolk – som jeg ikke lenger kan udstaa (..) Det Sted jeg har er næsten det vakreste langs hele kysten».

Selv om jeg nok ikke deler den store malerens syn på befolkningen i Oslo, kan jeg etter en uke på visitas i Vestby kommune uten tvil gi min tilslutning til Munchs begeistring for Vestby. Dette er virkelig et vakkert sted!

KIRKENS HISTORISKE ROLLE I VESTBY

Kirken har gjennom tusen år vært Vestbysamfunnets religiøse primærinstitusjon, som har gitt identitet, forankring og livshjelp gjennom skiftende tider, i glede og sorg. I kommunevåpenet gjenspeiles dette ved de tre korsene som symboliserer kommunens tre historiske kirkesogn.

Vestby kirkested stammer fra middelalderen, og den første kirken ble reist på 1200-tallet og innviet til Maria. Kirken ble rammet av lynnedslag i 1689 og 1752, og ble

revet og erstattet av dagens kirke fra 1886. Fra det opprinnelige kirkebygget er klebersteinsdøpefonten og to av klokkene fra middelalderkirken videreført i dagens bygg. Etter reformasjonen fikk Vestby kirke status som hovedkirke for de tre gamle kirkesoknene.

Også **Garder kirkested** har røtter tilbake til middelalderen, der den første kirken var innviet til St. Laurentius som bl.a. er kaffebøndernes skytshelgen og som ble feiret stort ved Larsok den 8. august. Dagens kirke er fra 1881, og ble oppført på rekordfart: Den siste gudstjenesten i den gamle kirken var 23.januar i 1881, og allerede 20.desember samme år ble den nye kirken innviet av biskop Essendrop.

Hvitsten fikk sitt første kirkebygg i 1903. Kirken var opprinnelig et bedehus som ble skjenket til bygda av Petter og Bolette Marie Olsen i 1887. Tanken var at dette skulle ombygges til kapell, men enkefrue Olsen tok i stedet initiativ til å oppføre et eget kapell i bygda, inspirert av stavkirker og dragestilen.

I **Såner** har det også vært kirke siden middelalderen. Den første kirken, innviet til St. Olav, ble erstattet av et enklere kirkebygg på 1500-tallet. Kirken kom i privat eie i 1723, og da kommunen kjøpte kirken tilbake i 1869 var bygget i så dårlig forfatning at det ble revet. Det tredje kirkebygget i Såner ble innviet i 1879, men brant under dramatiske omstendigheter ned til grunnen under ildspåsettelsen natt til Kristi himmelfartsdag, 25.mai 1995. På tuftene til den gamle middelalderkirken ble den fjerde kirken i Såner reist og innviet 3.desember i år 2000.

Etter departementets pålegg og langvarige forhandlinger ble det politisk flertall for at det skulle bygges en flerbrukskirke i Son. 30.november i 2014 hadde jeg gleden av å vigsle den vakre og brukervennlige **Son kulturkirke SAGA**, med et sideskip i tillegg for livsytelses seremonier. Det er svært gledelig å se at den er blitt et kraftsenter i Son og for hele kommunen.

I 1924 ble **Strømbråten kapell og gravlund** etablert som hjelpekirkegård for Son og omegn. Da kapellet ble tatt i bruk var det utstyrt med «6 pindestoler, 2 smaaborde og 8 skamler til kisterne». Den første som ble gravlagt var Alfred Samuelsen som omkom i et skipsforlis ved Hvaler. I dag er kapellet og gravlundene et vakkert beliggende helligsted for forankring og refleksjon.

Kirkebyggene i Vestby kommune skaper en fin helhet mellom tradisjon og fornyelse, som er tilgjengelig for befolkningen og skaper storslåtte rom for kirkelige handlinger, møteplasser og kulturbegivenheter.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS VESTBY

Kirken her i Vestby kommune har vært dypt involvert i lokalbefolkningens liv i tusen år, og er fortsatt den helt sentrale identitetsbærer i befolkningens liv. Antall medlemmer har vokst fra 10.620 ved forrige visitas i 2011 til 11.865 i 2020.

Medlemsandelen av befolkningen er imidlertid redusert fra 72% til 65% i samme periode. Også i Vestby er den største gruppen utenfor Den norske kirke de som ikke er medlemmer i noe tros- eller livssynssamfunn, hele 21% i 2020.

Gudstjenester og kirkelige handlinger

Gudstjenesten og de kirkelige handlinger har gjennom hele kirkens historie vært hennes hjerteslag og grunnleggende hellige handling. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenester og kirkelige handlinger som inkluderende og trosstyrkende.

Gudstjenesteoppslutningen i soknene i Vestby kommune er redusert siden forrige visitas². Likevel har oppslutningen i perioden 2016-2019 vært relativt stabil på mellom 11.000 og 12.000 gudstjenestedeltakere. Det tilsvarer ett årlig gudstjenestebesøk per medlem, noe som ligger under både Søndre Follo prosti (2019: 1,15) og bispedømmet (2019: 1,16). Med det solide gudstjenestearbeidet som drives i soknene i Vestby bør det være et naturlig mål at man innen fem år har økt den gjennomsnittlige deltakelsen til prostinivå.

I koronaåret 2020 er gudstjenestedeltakelsen redusert med 57,9%, mens antall gudstjenester har gått ned med 20,3%. Denne reduksjonen ligger på samme nivå som bispedømmet for øvrig. I møte med koronapandemiens strenge restriksjoner og antallsbegrensninger har soknene i Vestby strukket seg langt for å legge til rette særlig for dåpsgudstjenester. Kirken har, så langt smittevernsregimet har tillatt det, vært åpen, tilgjengelig og fleksibel ikke minst for mennesker i sorg. I møte med mennesker som har søkt livsledsagelse og ønsket å markere livets begivenheter også under pandemien, har kirken bidratt til å gi trygghet og håp i en usikker og krevende tid.

Soknene i Vestby er preget av et rikt og mangfoldig gudstjenesteliv. Den justerte liturgien for hovedgudstjenesten gir nødvendige rammer og uttrykker kirkens enhet, samtidig som den gir stort rom for kreativitet og relevans. Det er også svært fremtidsrettet at det felles menighetsrådet har vedtatt en overordnet strategi for kirken i Vestby der gudstjenesteutvikling med tilbakemeldinger fra gudstjenestedeltakere er et sentralt element.

Dette kan forsterkes ytterligere. Biskopens inntrykk er at det også her i Vestby er et stort potensial til å videreutvikle et mer differensiert gudstjenestetilbud som tydeligere svarer på hele lokalbefolkningens ønsker, behov og lengsler, og der mennesker, lag og foreninger involveres tydeligere i utformingen av gudstjenestene. Det er allerede mange gode eksempler som kan videreutvikles i dette helhetlige strategiarbeidet: **1.mai-gudstjenestene** i samarbeid med Fagforbundet, **bryggegudstjenesten** i

² I 2011 var det 13.142 gudstjenestedeltakere som tilsvarer 1,23 gudstjenestebesøk pr medlem. Det tilsvarende tallet i 2019 var 11.839 gudstjenestedeltakere, som utgjør 0,99 gudstjenestebesøk pr medlem.

samarbeid med Kystkultursenteret, **lysgudstjenesten** i samarbeid med Hvitsten Vel, og **høsttakkefesten** som arrangeres i samarbeid med bygdekvinnelaget er gode eksempler. Det samme gjelder **karnevalgudstjenesten** der Hvitsten trommekorps deltok i 2019. I samtalene med Vestby Storsenter ble det også åpnet for gudstjenester, f.eks. i adventstiden, på senteret. Med det rike lag- og foreningslivet i Vestby er det et stort potensial for videreutvikling!

Det er svært prisverdig at Vestby felles menighetsråd har vedtatt å være med i ordningen «**Inkluderende menighet**». Dette er med å gjøre både gudstjenestelivet og andre arenaer til et sannere uttrykk for hele mangfoldet i Guds folk. Videre arbeid i stab og råd med økt bevissthet og flere konkrete tiltak er en naturlig videreføring.

Strømmede gudstjenester og refleksjoner på nettet må være en del av denne strategien og «den nye normalen» også i Vestby. Bispedømmets kartlegging viser at de viktigste suksessfaktorene for den digitale kirke er tydelig ledelse, god og planmessig organisering, samarbeid over soknegrensene, samt kommunikasjonsfaglig og digital kompetanse. Som en del av dette utviklingsarbeidet er det også nødvendig at lokalkirken i Vestby prioriterer en felles satsning på kommunikasjon rettet mot hele den mangfoldige befolkningen i kommunen. Kirken må tydeligere kommunisere med en befolkning som i større grad enn tidligere oppsøker gudstjenester, enten fysisk eller digitalt, som passer med livsfase og personlige preferanser. Lokalkirkens deltakelse i **#øktoppslutning** bidrar med viktig kompetanse i dette arbeidet. Det er også prisverdig at fellesrådet, som en del av satsningen på kommunikasjon, nå har tatt i bruk **Den norske kirkes felles nettsideløsning**.

Nattverddeltagelsen er relativt stabil med mellom 32 og 35 nattverdgjester pr gudstjeneste i perioden 2016-2019. Dette er noe lavt, og betyr at lokalkirken i forkynnelse, sjelesorg, trosopplæring og voksenundervisning må forsterke invitasjonen til å delta i nattverdets store og åpne gjestebud som gir nåde, livskraft og livsmot. Det er en særlig viktig oppgave å styrke dåpsfølgene, konfirmantene og konfirmantforeldrenes frimodighet til å motta nattverdets gave. Det feires nattverd på 80% av søn- og helligdagsgudstjenestene, noe som er i tråd med Kirkemøtets vedtak om at det «normalt feires nattverd på hovedgudstjenesten». Meget bra!

Sang og musikk er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling også i denne kommunen. I Vestby preges det kirkemusikalske arbeidet av alt fra tradisjonell kirkemusikk, til moderne viser og sanger av både eldre og nyere dato. Denne store sjangerbredden skaper både et rikere og mer mangfoldig gudstjenesteliv. Kirken driver også et svært godt **kortilbud** som omfatter alle aldersgrupper, med Baluba, Jubel barnekor, Vestby barnekor, Vestby ungdomskor og Såner kirkekor. Korene bidrar regelmessig i gudstjenesten, sammen med andre lokale kor og solister, noe som er forbilledlig.

Både Vestby, Såner, Hvitsten og Son er populære **konsertarenaer**. I et normalår blir det arrangert rundt 20 konserter i Vestby og Såner. Sjangerbredden stor, og det blir formidlet både folkemusikk, vokalsang, klassisk musikk og orgelstykker av høy kvalitet. Kirkene er også populære konsertlokaler for skolemusikk, kulturskolen og større eksterne konsertarrangører, og har etablert seg som viktige arenaer for kulturformidling i kommunen. Kirkemusikernes planer om å starte orgelskole er svært god, og jeg kommer til å følge planene med stor interesse.

Siden forrige visitas har Son kulturkirke blitt en populær konsertarena langt utenfor kommunens grenser. Med vekt på kvalitet og formidling av menneskelig mangfold har konsertene i kulturkirken bidratt til å utvide kirkens samlede kulturtilbud.

De siste årene har det i gjennomsnitt blitt gjennomført 17 kirkelige **vigsler** årlig i Vestby kommune³. «Kirkebryllup» er ofte en for stor økonomisk belastning. Det er derfor viktig at kirken tilbyr enklere og verdige seremonier. Alle kirkene i Vestby er velegnet for slike seremonier. Kirkelig vigsel kan også, etter biskopens godkjenning, skje utenfor kirkerommet, for eksempel i kapellet i naturskjønne omgivelser på Urtegården, gjerne også i samarbeid med næringsaktører.

Gravferdsforvaltningen er en sentral del av kirkens samfunnsoppdrag, og kirkelige gravferdseremonier en helt sentral del av kirkens kjernevirksomhet. I Vestby kommune ble 90,9% av alle døde gravlagt ved kirkelige seremoni i 2020. Det vitner om svært høy kvalitet og troverdighet i kirkens ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Som i bispedømmet for øvrig blir de velholdte gravplassene i Vestby mye brukt av befolkningen. Også her har gravlundene blitt et sosialt treffpunkt for alle aldersgrupper. Det ligger mye god folkehelse i å oppleve at man ikke er alene i sorgen og savnet etter sine kjære, men del av et større fellesskap. De gamle helligstedene skaper også her en unik ramme for den eksistensielle utfordringen som mange av oss kjenner på i disse usikre tidene.

Lokalkirken bør se nærmere på hvordan man kan legge til rette for regelmessig **åpne kirker**, særlig på tidspunkter der mange mennesker erfaringsmessig oppsøker gravlundene. Slik kan det etableres en kobling mellom lysene som skinner på kirkegården og Kristuslyset i lysgloben i kirkerommet. Åpen kirke kan være et utmerket samarbeidstiltak med NAV og lag og foreninger i bygda.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende handling, sentral i mange familiers livsløp og en viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæringen. Kirkens undervisning består av kontinuerlige tiltak fra vugge til grav, særlige breddetiltak innenfor trosopplæringsreformen fra 0-18 år, samt skole-kirke-samarbeid.

³ Antall kirkelige vigsler varierer fra år til år: 22 (2016), 22 (2017), 16 (2018), 16 (2019), 11 (2020).

Antall **dåpshandlinger** i kommunen var 93 i 2019, som utgjør 51% av antall fødte i kommunen. Dette er den høyeste andelen siden 2015. I koronaåret 2020 ble det gjennomført 66 dåp, som er 40% av alle fødte. Det må bli en høyt prioritert oppgave å etablere kontakt med de foreldrene som av ulike grunner valgte bort dåp i 2020, og invitere dem tilbake for å feire det nye livet i dåpens sakrament.

Koronatiden har også her i Vestby gitt gode erfaringer og tilbakemeldinger på **egne dåpsgudstjenester** utenfor hovedgudstjenesten og på andre ukedager. Det er viktig å bevare dåpens tilknytning til hovedgudstjenesten, samtidig som det er avgjørende at kirken i «den nye normalen» er mer fleksible og tilpasser seg befolkningens livssituasjon og ønsker når det gjelder tidspunkt for dåp. Dette er særlig viktig i innflytterkommunen Vestby, der det normalt vil være mange tilreisende fra andre steder i landet som skal delta på dåpsfesten. I tillegg til å legge til rette for større fleksibilitet, bør tilbudet om drop-in-dåp videreføres.

Oppslutningen om **trosopplæringens breddetiltak** er varierende. I 2019 var den samlede gjennomsnittlige deltakerprosenten blant døpte og tilhørige på 32%. Det er høyere enn i 2018 (27%), men lavere enn i 2017 (64%). Det er særlig grunn til å fremheve den gode oppslutningen om **babysang**, som gir fint nettverk for småbarnsfamilier, særlig for de mange som etablerer seg i Vestby, og er en god anledning til å invitere til dåp.

Utdeling av **4-årsbok** har en lav, men relativt stabil oppslutning⁴. I løpet av visitasen har det blitt avdekket muligheter for et forsterket samarbeid med Vestby Storsenter, der man f.eks. kan legge til rette for utdeling av 4-årsboken på en lørdag da mange småbarnsfamilier oppsøker senteret for å gjøre nødvendige ærender og innkjøp. Videre har både **kick-off for konfirmanter og konfirmasjonstiden** svært solid oppslutning i Vestby⁵. I 2019 deltok omkring 500 barn og unge i trosopplæringens breddetiltak, korene, det utvidede babysangtilbudet og Between-klubben i Son kulturkirke.

KIRKEN – SENDT TIL VERDEN OG VESTBY

Kirken er ikke til for seg selv. Hun er sendt til verden for å forkynne det gode budskapet om Guds nåde i Jesus Kristus, og for å gi retning til og delta i arbeidet for å videreutvikle et godt samfunn lokalt og globalt for alle mennesker og hele skaperverket. Kirken har derfor alltid hatt som oppdrag å danne gode samfunnsborgere og forvalte naturen og våre felles ressurser på en bærekraftig måte, til fellesskapets beste.

⁴ 23% (2015), 21% (2016), 31% (2017), 25% (2018), 22% (2019).

⁵ Kick off for konfirmanter: 68% (2017), 61% (2018), 52% (2019). Konfirmasjon: 72% (2015), 54% (2016), 77% (2017), 70% (2018), 70% (2019).

Dette har kirken i sin diakoni gjort ved å løfte frem Skriftens visjoner for menneskehet og skaperverk, og om nødvendig ved å kritisere makthavere og myndigheter som hindrer utviklingen av et inkluderende og bærekraftig samfunn for alle. Dette er en tradisjon som går tilbake til profetene i den hebraiske Bibel, og som vi deler med jøder og muslimer. Kirken skal være en slik drivkraft også i fremtiden, i samarbeid med alle gode krefter, både globalt, nasjonalt og her i Vestby.

Den norske kirkes diakoni uttrykkes i begrepene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. Bærekraftmålene vedtatt av verdens stater i FNs hovedforsamling er i dette tiåret en bro mellom kirkens visjon og de allmenne målsetninger for samfunnsutviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt. Disse målene gir et felles språk med offentlige myndigheter, organisasjoner i sivilsamfunnet og næringsaktører, og var tydelig i samtalen om bærekraft med ledelsen i kaffebrenneriet. Når også det nye planverket for Vestby kommunes knyttes tydelig opp mot bærekraftmålene, er det være helt nødvendig at lokalkirken bidrar i høringsprosessen og selv innretter sin virksomhet slik at den sammen med andre aktører kan bidra til å styrke gjennomføringen av planene.

Kirken bidrar allerede i arbeidet for at Vestby fortsatt skal være en «god og inkluderende kommune å bo, jobbe og leve i alle livsfaser», som det heter i kommunens visjon. Mye av det jeg har sette under visitasen her i Vestby kan ses på som kirkens bidrag til gjennomføring av bærekraftmålene. Her er noen eksempler.

Mål 1 – Utrydde alle former for fattigdom

Kirken i Vestby deltar i **Kirkens Nødhjelps fasteaksjon** og dermed i Den norske kirkes globale engasjement mot fattigdom og undertrykkelse. I denne innsatsen står vi sammen med andre kirkesamfunn og kirkelige organisasjoner, lokalt og globalt. I Vestby markeres også global uke.

Det felles menighetsrådets **misjonsavtale** med HimaPartner gjennom SMM-samarbeidet og Hvitsten menighets støtte til prosjektet for krigsofre i Sierra Leone, synliggjør at lokalkirken i kommunen er en integrert del av den verdensvide kirke, og står sammen med alle som lider og kjemper mot urett. Det er særlig positivt at misjonsavtalen markeres gjennom regelmessige misjonsgudstjenester for barn.

I Vestby bidrar kirken også med mange arenaer som er tilgjengelige og gratis for alle, både barn, ungdom, voksne og eldre.

Mål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

En stor del av kirkens virksomhet bidrar til helse og økt livskvalitet. God eksempler i lokalkirken er sjelesorgsamtaler, kirkegårdsarbeiderens møter med de som besøker gravlundene, konsert- og kulturtilbudet, sorggruppene i samarbeid med Sorg og omsorg Follo, tirsdagskafeen i Son kulturkirke, åpent hus i Vestby menighetshus, besøkstjeneste og hyggekvelder på sykehjem og eldresenter. Gjennom eierskapet i

Frivilligsentralen bidrar kirken i samskaping med kommunen til god helse og økt livskvalitet for svært mange. En klok videreføring og forsterking av kirkens deltagelse i sentralen bør sees som en god utvikling av kirkens diakoni.

Selv om Vestby er et godt sted å bo for mange, er det også mange unge som sliter med redusert livskvalitet. **Ungdataundersøkelsen** fra 2019 viser at det er flere ungdomsskoleelever i Vestby som sliter med økt ensomhet⁶ og at det er flere som har vært utsatt for trusler om vold⁷ enn landsgjennomsnittet. Det er grunn til å tro at dette er negative trender som har blitt forsterket under koronatiden. I samtaler med skoleledelsen under visitasen blir det bekreftet at barn og unges psykiske helse er en økende utfordring også her i Vestby.

Lokalkirken må i sterkere grad se sine mange tiltak som en del av kommunens forsterkede satsning på universell forebygging, særlig når det gjelder utenforskap blant ungdom. Det er nødvendig at kirken bidrar aktivt inn mot kommunens **ALLEMED-dugnad** og virksomheten ved **Ung Arena**, både for å forsterke og for å supplere med nødvendige tiltak. Regelmessige møter mellom skole og kirke for å utveksle erfaringer om trender i ungdomskullene, særlig i forbindelse med konfirmasjonsalderen, ble også nevnt. Dette vil bidra til en mer helhetlig og målrettet innsats for å inkludere de ungdommene som sliter og som er i faresonen. Et økt behov for ledsagelse av foreldregruppen til de som er unge i Vestby, er et annet mulig område for tydeligere samhandling.

Mål 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

I tillegg til at kirkens **trosopplæringsarbeid** når bredt ut i alle aldersgrupper og skaper arenaer for samtaler om eksistensielle spørsmål, refleksjon, undring og livsmestring, er det lange og gode tradisjoner for skole-kirke-samarbeid i Vestby. Dette er særlig knyttet til **skolegudstjenester** før jul for alle kommunens barne- og ungdomsskoler bortsett fra én, og oppsetningen av Jesus Christ Superstar før påske på en av barneskolene.

På møtet med skoleledelsen under visitasen var det enighet om å revitalisere **skolekirke-planen** som ble utarbeidet i forlengelsen av visitasen i 2011. I tillegg til kirkens bidrag i KRLE-undervisningen vil det være viktig å finne gode samhandlingspunkter knyttet til sorg- og tapsbearbeiding, psykisk helse og livsmestring, samt kirkens bidrag inn i andre fag som for eksempel musikk, historie, kunst og kulturfag. Kirken - med sine ressurser, kompetanse og infrastruktur - må tydelig definere seg som en alliansepartner som kan bidra til at kommunen kan oppnå sine utdanningspolitiske målsetninger. Den fornyede planen bør også omfatte barnehagene. Utvikling av et samarbeid med den videregående skolen bør også utredes og utprøves.

⁶ Vestby 30%, Akershus 29%, Norge 26%.

⁷ Vestby 22%, Akershus 14%, Norge 12%.

Mål 10 – Redusere ulikhet og skape stabile samfunn

Vi ser en generell utvikling der ulikheter i økonomiske ressurser og sosial deltakelse øker, også i Norge. I Vestby er andelen barn i lavinntekstfamilier svakt økende, ulikheten er også på vei opp, men ikke dramatisk og under landsgjennomsnittet⁸. Koronapandemien forsterker dette, der de som har minst og strever mest merker effekten hardest og lengst. Kirken må være en aktiv bidragsyter som er med å redusere ulikheten og tydelig påpeke beslutninger lokalt, nasjonalt og globalt som bidrar til å forsterke ulikheter.

Mål 11 – Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Vestby er en kommune i stor vekst. Frem mot 2049 forventer kommunen en befolkningsvekst på hele 57%, noe som utgjør 10.300 personer. Den største delen av veksten kommer frem mot 2030, der befolkningen kan øke med 34%, tilsvarende 6100 personer. Kommunen legger til rette for 80% av befolkningsveksten i den storstilte sentrumsfortetningen i Vestby, som jeg fikk en grundig og spennende innføring i under visitasen.

Allerede nå bor 85% av befolkningen i det SSB kaller «tettbygd», en andel som vil øke betydelig og kanskje dramatisk i årene fremover. Godt over halvparten av husholdningene har i dagens Vestby ikke hjemmевærende barn, og det er et tydelig behov for å utvikle kirkelige begivenheter knyttet til kirkens tradisjoner og en urbaniserende livsstil. Pendling inn og ut av kommunen er den klart mest vanlige arbeidsformen. Det er å håpe at den nye sentrumsutviklingen vil gjøre Vestby til en attraktiv suburban forstad til Oslo, og at voksesmertene som følger med en så rask og stor utvikling, blir håndtert til beste for menneskene.

Dette krever at det legges til rette fra kommunens side for at alle aktører i lokalsamfunnet får mulighet til å bidra til inkludering av innflyttere og tydelig identitetsskaping. Kirkebyggene, synliggjort i kommunevåpenet, er en helt sentral del av denne identitetsbyggingen. Kirkens **trosopplærings-, familie- og eldrearbeid** vil være viktig for nettverksbygging og inkludering av de mange som i fremtiden kommer til å flytte til Vestby. **Dialog** i Son kulturkirke er en arena for engasjement og ny innsikt. I møte med kommunen ble det også understreket at det fortsatt er stort behov for medmennesker som stiller opp for og ledsager flyktningene i møte med norske vaner og uvaner, slik at det etableres sosiale nettverk og inkluderende møteplasser.

Kunst og kultur er definert som et av Den norske kirkes satsningsområder. Gjennom møteplasser, arenaer og aktiviteter kan kunst og kultur bidra til sosial deltakelse og inkludering på tvers av sosiale, etniske, aldersmessige og økonomiske skillelinjer. Kirken bør derfor starte arbeidet med å utvikle en **plan for kultur- og**

⁸ Gini indikatoren økt fra 0.226 i 2013 til 0.234 i 2018, antall barn i lavinntekstfamilier økt fra 7% i 2010 til 9% i 2018.

kirkemusikk som både forsterker og utfyller kommunens planer for det nye kulturkvartalet i Vestby sentrum. Her vil kulturskolen være en åpenbar alliansepartner.

Mål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Alle soknene i Vestby er sertifisert som **grønn menighet**, og det er oppnevnt et felles utvalg for den grønne satsningen. Menighetsbladet har en grønn spalte som er med og bidrar til bevisstgjøring i hele befolkningen. I Vestby er det også en særlig ressurs i **Urtegården Mørk gård** som kombinerer grønt hagebruk med å være pilegrimssted og har tilbud om retetter. Også **Solåsen pilegrimsgård** sine visjoner og arbeid med økoteologi som ble presentert under besøket, er en viktig ressurs i dette lokalsamfunnet, og for prester og kirkelige ansatte fra hele landet.

Etableringen av **Borg-leden** og det fornyede fokuset på **pilegrimsarbeid**, som også er tydelig her i Vestby, er både en viktig folkehelseaktivitet, inkluderingsarena og klimatiltak. Når **Håpets katedral** om kort tid er ferdigstilt og skal tas i bruk, vil det være naturlig at den «legger til kai» i enten Son eller Hvitsten, og inspirerer til lokal innsats og bevissthet om marin forsøpling.

Mål 17 – Samarbeid for å nå målene

Samtalene og møtepunktene under visitasen har vist at det er en høy bevissthet i dette lokalsamfunnet om å arbeide målrettet for å virkeliggjøre bærekraftmålene og visjonen om at Vestby skal være en «god og inkluderende kommune å bo, jobbe og leve i alle livsfaser». For å lykkes med denne målsetningen er det avgjørende at kommune, kirke, lag, foreninger og næringsliv ser sine ressurser sammen, koordinerer tiltak og jobber målrettet for å forsterke alt det gode som allerede skjer i Vestby.

Ingen av oss klarer å skape gode og inkluderende lokalsamfunn alene. Men med den åpne holdningen, store offerviljen og ønske om samskaping som jeg har møtt på alle arenaer under denne visitasen, ligger det et stort mulighetsrom til å videreutvikle Vestby til et enda bedre lokalsamfunn – også for de mange som kommer til å flytte hit i fremtiden.

Lovpålagt samarbeid kommune-kirke

Det er en god og konstruktiv samhandling mellom kommune og lokalkirke i Vestby. Den gode relasjonen kommer til uttrykk gjennom forutsigbare økonomiske rammer og en nødvendig dialog om både investeringer og drift. I fremtiden håper jeg det blir en utvidet dialog om hvordan kirken kan bidra til at Vestby når bærekraftmålene innen 2030.

Siden forrige visitas har Vestby kirke blitt pusset opp innvendig, mens det er stort behov for en større utvendig rehabilitering. I 2018 ble Hvitsten kirke malt utvendig, og

det vakre kirkebygget fremstår nå i all sin prakt. Også Garder kirke er nymalt utvendig, mens det fortsatt er behov når det gjelder rehabilitering av vinduer, råteskader i våpenhuset og innvendig maling. Det er gledelig at kommunen nå har bevilget midler som skal bidra til at også Garder kirke oppfyller lovens krav om universell utforming. Også Såner kirke har fortsatt behov for rehabilitering, selv om deler av det som ble påpekt i den siste tilstandsrapporten er blitt utbedret.

Siden forrige visitas er det etablert navnet minnelund ved Vestby kirke, og muslimsk gravfelt ved Vestby og Såner kirker, noe som er flott. Gravplasskapasiteten synes god, men det er behov for oppgradering av flere driftsbygninger.

Det har vært spennende å bli orientert om kommunens tilbud om å relokalisere kirkekontoret til Thorvaldsensgården i sentrum. Dette vil være et meget godt utgangspunkt for å skape et «Kirkens hus» midt i den delen av kommunen der den store befolkningsveksten vil komme. Det vil gi mange nye muligheter for samskaping i fremtidens Vestby. Det er viktig at fellesrådet fortsetter den aktive dialog med kommunen for å få på plass en avtale, og at menighetsrådet allerede nå starter arbeidet med å lage en strategi for hvordan Kirkens hus kan bli et kraftsenter i denne delen av kommunen.

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsråd, stab og frivillige har gjort og gjør en imponerende innsats for å realisere kirkens visjon også her i Vestby. Selv med begrensede ressurser og en over tid ustabil bemanningssituasjon, har kirken en tydelig tilstedeværelse i lokalsamfunnene i Vestby kommune.

Menighetsrådet synes meget godt utrustet til å videreføre ansvaret og jobbe videre med de mange spennende oppgavene som ligger foran, selv om koronasituasjonen har gjort at inngangen til valgperioden ble helt annerledes enn det vi alle ønsket. Erfaringen med felles menighetsråd og fem menighetskomiteer synes gode. I møtet med menighetsrådet ble det understreket at denne modellen både er med å utløse flere ressurser til tiltak knyttet opp til hver kirke, samtidig som menighetsrådet får mer tid til å jobbe med overordnet strategi, høringer og tilstedeværelse i hele lokalsamfunnet. Det er etter min oppfatning en fremtidsrettet måte å organisere lokalkirken på. Den overordnede strategiplanen som menighetsrådet har vedtatt for Den norske kirke i Vestby er forbilledlig, og helt nødvendig for at lokalkirken kan utnytte alle de mulighetene jeg har blitt eksponert for i løpet av denne innholdsrike visitasen.

Under visitasen har jeg hatt samtaler med lokalkirkens ansatte i felles stabsmøte. De fremstår som et dedikert arbeidsfellesskap som får til svært mye sammen, og med tydelige visjoner for folkekirkens muligheter i Vestby. Jeg har også hatt tilsynssamtaler med sokneprest Torbjørn Aas, prostiprest Gunvor Hovland, kantor Svein-Gerhard Soma Hordnes og prostidiakon Atle Eikeland. De er trygt forankret i

Den norske kirkes bekjennelse og båret av en sterk motivasjon for å formidle evangeliet til nye generasjoner. Det er flott å se den tilliten som lokalkirkens ansatte og tillitsvalgte nyter på alle arenaer i lokalsamfunnet.

Stor takk til alle som har bidratt til et meget godt visitasprogram og for mange inspirerende, spennende og ikke minst hyggelige samtaler underveis! Selv om bispevisitas er en tradisjon som strekker seg tilbake til reformasjonen, har de endret karakter i pakt med tiden. Det har også biskopenes fokus. I 1597 var den legendariske biskop Jens Nilssøn på visitas i Vestby og under sin preken i Vestby kirke «gick bispen ned Paa gulfuitt oc examinerit ungfolck ved deres catechismo ock børnelærdom ... siden spurde bispen almuen, om de haffdue nogen klocker, de suarede at vi haffue vell en, men hand duer intett ... han loffuitt att de skulle faa enn naar hand kommer hiem igenn».

UTGANG

De fire elementene ild, jord, luft og vann har vært med å forme dette samfunnets identitet og livsvilkår gjennom generasjoner. De samme elementene skal gi kraft, utholdenhet og styrke i det store oppdraget som kirken er sendt til verden og dette lokalsamfunnet for å forvalte:

I **dåpens vann** skal mennesker her i Vestby også i fremtiden forenes med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

Fra jorden høster vi korn og druer som ifølge Jesu ord og løfte i **nattverdens måltid** gir tilgivelse for syndene, næring og styrke for det livet som leves her og nå, og stadfester i oss håpet om det evige liv.

Den hellige ånds milde vind og livgivende ild vil fortsatt rettlede, trøste og levedegjøre Jesus Kristus blant oss.

Takk for gode dager i Vestby, og Guds rike velsignelse i det store oppdraget dere er kalt til!

Borg bispestol 30.mai 2021

Atle Sommerfeldt

Biskop
